

Bemærkninger til forslaget

Almindelige bemærkninger

I 60'erne oplevede man en eksplosiv stigning i kriminaliteten i Danmark. Det viste sig, at den kriminalitet, der blev opklaret, som sædvanlig hovedsaglig var begået af unge mænd uden erhvervsuddannelse, med kort skoleuddannelse og såkaldt svag social baggrund. I nogen grad var der ligefrem tale om en intensivering i kriminaliteten, dvs. hyppigere tilbagefald (recidiv).

De forøgede uddannelses-, forbrugs- og præstationskrav bevirkede udstødning af flere af denne, iforvejen sårbare, gruppe. Samtidig førte det til en større desperation i deres adfærd, herunder at de blev lette ofre for det dengang modeprægede stofmisbrug.

I midten af 70'erne stagnerede kriminalitetsudviklingen. I nogle år var der en svagt faldende tendens. Undersøgelser tyder på, at det især var recidivet, der blev mindre. Det er udlagt således, at mange af disse udstødte unge følte en relativ forøgelse af status, accept og samhørighed, da de nu delte skæbne med mange andre arbejdsløse.

Af- og nedkriminaliseringsreformerne og de mange alternative eksperimenter – f.eks. Christiania, Tvind, socialpædagogiske kollektiver m.v. – har formentlig også haft indflydelse.

I slutningen af 70'erne steg kriminaliteten imidlertid igen. I forhold til 60'erne må stigningen dog siges at være yderst moderat. Undersøgelser peger på, at en del af den har været opsparet kriminalitet, idet man på ny når op på samme recidivniveau som før krisen.

Samtidig viser der sig imidlertid også en tendens til stigning i antallet af kriminelle begyndere. Under hele den økonomiske krise har der vist sig en direkte sammenhæng mellem arbejdsløshedens udvikling og antallet af begyndere. Den langvarige ungdomsarbejdsløshed ser altså ud til at øge risikoen for kriminalitet blandt mennesker, der ellers ikke har været i konflikt med loven. Stigende soci-

ale forskelle, håbløshed og desperation skaber baggrund for ny kriminalitet. Herpå tyder f.eks. den voldsomme stigning i hærværk.

Hvis man overhovedet kan tale om en sammenhæng, er det i hvert fald tydeligt, at efter ned- og afkriminaliseringen og de mange ungdomsalternativer i begyndelsen af 70'erne ses tendenserne til nedgang i recidivet. I de følgende år synes der at ske en vis stramning i domspraksis på baggrund af den lov og orden-prægede offentlige debat. Straffene sættes i vejret for visse kategorier af forseelser – især grovere narkokriminalitet – og liberaliseringen inden for fængselsvæsenet begrænses på ny med restriktioner begrundet i volds- og narkoproblemer.

Konklusionen må være, at begrænsning af den kriminalitet, der sædvanligvis belaster straffesystemet, ikke lader sig gøre ved hjælp af frihedsstraffe. Derimod synes to omstændigheder at have særlig betydning. På den ene side vilkårene for den socialt svageste del af ungdommen. På den anden side de alternative muligheder for at komme i gang med en tilværelse, der opleves meningsfuld for de unge, der er kommet ud i kriminalitetsproblemer.

Alle undersøgelser tyder i hvert fald på, at frihedsstraf har en yderligere invaliderende og selvforstærkende, recidivskabende virkning. Et eksempel er undersøgelsen, der påviser, at 35 pct. af de indsatte narkomaner har pådraget sig deres narkomani under eller efter et fængselsophold. Andre undersøgelser peger på, at »sociale tabere« smitter hinanden, når de koncentrerer sammen.

Derfor er det forbavsende, at størstedelen af diskussionen om kriminalpolitik handler om fængselsstraffenes form og indhold (det gjaldt f.eks. justitsministerens kriminalpolitiske konference den 10. januar 1985) og ikke om alternativer til frihedsstraf.

I øjeblikket kan vi registrere fængselsvæsenets hurtigste og største ekspansion i nyere tid. Det fremgår af følgende tabel: